

firmant Deum non posse comprehendi in viâ, posse autem in patriâ. Hinc beati, qui ad illam pervenerunt *comprehensores* vocantur (1).

II. Obj.: S. Augustinus. ep. 147, c. 9 sic comprehensionem definit: *Totum comprehenditur videndo, quod ita videtur, ut nihil ejus lateat videntem, aut cujus fines circumspici possunt.* Porro ita Deum vident beati. Deus enim utpote simplicissimus ac nullis constans partibus, omnique compositione carens aut non videtur omnino, aut ita videtur, ut nihil videntem lateat. Ergo.

Resp.: Nego maj.: Nec enim fines Dei conspici possunt, qui dari nullo modo possunt, nec talis profectò est sensus S. Augustini l. c. ubi solum contendit Deum à nullâ creatâ mente comprehendi posse utpote infinitum, ac proinde talem præmisit comprehensionis notionem, ut quod sibi proposuerat ostenderet, neminem scilicet Deum comprehendere. Ad prob. dist.: Nullis constans partibus realibus, et reali carens compositione, conc.; virtualibus partibus ac virtuali compositione, nego. Ex iis enim, quæ suo loco disseruimus (2), constat admittendam in Deo esse virtuales distinctionem tum inter divinam essentiam et attributa sive absoluta sive relativa, tum inter attributa absoluta à se invicem; idem dicatur de virtuali eorumdem attributorum gradu extensione. Quare beati ea tantum vident, quæ formaliter, ut aiunt, in Deo insunt, non autem ea omnia, quæ eminenter, solum aut virtualiter in Deo continentur, quod tamen requiritur, ut dici possit Deum à beatis comprehendi. Ita quidem nonnulli theologi ex veterum placitis respondent.

S. Thomas verò cum aliis, qui eum sequuntur, respondet Deum quidem à beatis totum videri at non totaliter. Ideò scilicet in hæc sententiâ Deus non comprehenditur à beatis, dum eum vident, quia ab ipsis « non ita perfectè videtur, sicut visibilis est: sicut « cum aliqua demonstrabilis propositio per aliquam « probabilem rationem cognoscitur, non est aliquid « ejus, quod non cognoscatur, non subjectum, nec « prædicatum, nec compositio, sed tota non ita perfectè cognoscitur, sicut cognoscibilis est (3). » Utraque responsio probabilis est, utram quis amplectatur, incolumis est doctrina catholica. Imò fortassè non discrepant invicem nisi verbis: in eo enim ambæ conveniunt, quòd nempe totum objectum infinitum videatur, sed modo finito, cum alter creaturæ competere nequeat (4).

Hic alias plures difficultates subjicere possem, in

(1) Conf. Suarezius l. 2. de Deo c. 5. n. 1.

(2) Tract. de Deo, n. 281, seqq.

(3) L. c., ad 2.

(4) Suarezius lib. 2. de Deo c. 29 n. 14, quod dicitur à S. Th. l. c. ad 3, « Deum non videri totaliter, « quia modus objecti non est modus cognoscentis » ita exponit: « Id est, quia objectum est cognoscibile « infinite et visio non est infinite cognoscitiva, unde « licet videns essentiam Dei videat ipsam esse infinite cognoscibilem, tamen simul videt à se non infinite videri, et ita suam visionem non habere modum « adæquatam objecto, et ideò non comprehendere « illud ». Quid autem sit objectum illud esse infinite cognoscibile, explicat D. Thomas in art. 8, per hoc,

quibus potissimum ingenium suum exercuerunt scholastici; verum ut plurimum in vocum ambiguitate, aut diversâ comprehensionis notione consistunt, cum agatur de quæstione, quæ jamdiù obsolevit, pluresque hodiernæ majoris momenti nos urgeant, eos qui plura cupiunt, remittimus ad eosdem auctores (1).

PROPOSITIO III.—*Beati pro diversitate meritorum inæquali ratione Deum vident.*

Hæc fidei nostræ articulus à duobus OEcumenicis conciliis definitus est; conc. enim Florentinum in decreto Unionis statuit: *Sanctorum animas in cælum mox recipi et intueri clarè ipsum Deum trinum et unum pro meritorum diversitate alium alio perfectius, et* Trid. sess. 6 can. 52, quo anathemate percussit *qui dixerit hominem justificatum per bona opera non mereri gloriæ augmentum.*

Statuitur autem adversus Jovinianum sec. 4. hæreticum ejusque sectatores, qui cum ex stoicorum placitis peccata omnia paria esse autumarent, paria quoque merita esse dixerunt, proindeque et parum omnium fore retributionem. In eundem errorem etsi ex diverso principio prolapsus est Lutherus. Eundem hunc errorem jamdiù damnaverat S. Siricius R. P. in e. e. rom. et S. Ambrosius in concilio mediolanensi. Dum verò asserimus inæqualitatem beatificæ visionis pro diversitate meritorum, hæc inæqualitas non respicit beatitudinem essentialiam, seu objectivè sumptam, aut etiam specificam, sed eam tantummodò, quæ accidentaliter dicitur, seu majorem vel minorem intensitatis gradum. Exploratum ac certum quippe penès omnes est visionem beatificam specificam et essentialiam eandem prorsus esse in omnibus beatis, cum unum idemque sit objectum, nempe Deus, et idem principium proximum visionis, scilicet lumen gloriæ in omnibus, prout in præsentiarum unum idemque cunctis fidelibus fidei lumen est. Ita igitur propositionis sensu exposito, prout est eam evincere. Scripturæ enim luculentissimè doctrinam catholicam tradunt; siquidem Christus Jo. 14, 2, inquit: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt;* et Apostolus 1 Cor. 15, 41. *Alia, ait, claritas solis, alia claritas lunæ, et alia claritas stellarum. Stella enim à stellâ differt in claritate; sic et resurrectio mortuorum.* Præclarè Tertullianus in Scorpiaco, c. 6 gnosticos perstringens, eos hisce verbis interrogat: *Quomodò multæ mansiones apud Patrem, si non pro varietate meritorum? Quomodò et stella à stellâ distabit in gloriâ, nisi pro diversitate radiorum?* Sed apertius idem Apostolus in cit. ep. 3, 8. scribit: *Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem,* et 2 Cor. 9, 6: *Qui parè seminari, parè et metet: et qui seminari in benedictionibus, de benedictionibus et metet.* Talis præterea semper fuit Ecclesiæ sensus, ut ex Patribus constat. Etenim S. Polycarpus (in actis passionis suæ): « Merita mea, dicebat, deloris astimatione pensabo: quantum graviora pertulero, tantò

quòd in eo potest videri, quiddam possibile vel cognoscibile est: quod fieri non potest per visionem finitam. »

(1) Vid. Petavius, Suarezius, Vasquez, Witassius, loc. cit. necnon Simonnet tract. 1 de Deo disp. 5, etc.

« præmia majora percipiam (1). » S. Cyprianus: « Cum habitationes multas (Christus) apud Patrem « suum dicat, melioris habitaculi hospitia demonstrat (2). » S. Hieronymus duos integros libros Joviniano opposuit. S. Augustinus, lib. de sanctâ Virgin., verba Apostoli expendens: *Stella enim à stellâ differt in claritate,* addit: « Hæc sunt merita diversa sanctorum (3). »

Hæc eadem veritas ex ratione theologicâ seu principiis fidei nostræ adstruitur. Nam vita æterna proponitur ut merces et corona, quæ ex justitiâ redditur juxta illud Apost. 2. Timoth. 4, 8: *Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illâ die justus judex.* Ergo pro inæqualitate meritorum inæqualis erit (4). Hæc præterea diversâ retributione sublatâ, acriora incitamenta desunt ad virtutem sectandam, ad adversa fortiter perferenda, ad magna et ardua suscipienda. Ita enim constituti sumus, ut nisi stimuli nobis addantur, citò deficiamus, aut saltem in ineptis deferveamus.

Difficultates.

I. Obj.: Matth. 20, 10, unus denarius et una merces cunctis pariter retribuitur operariis, licet alii plus, alii minus in vineâ excolendâ laboraverint. Ergo eadem omnes gloriâ donabuntur. — Resp.: Dist. ant.: Una merces objectivè et specificè sumpta, conc.; una merces formaliter ac in eodem gradu, nego. Scilicet unus Deus erit omnium merces, qui ab omnibus possidebitur, at non eadem perfectionis et intensionis mensura. In parabolis autem, earumdem scopus attendendus est, ad eas ritè intelligendas. Porro scopus Christi in parabolâ operariorum est ostendere quòd erunt primi novissimi et novissimi primi, nempe gentiles credentes in Christum præponendos esse Judæis, qui longè prius vocati fuerunt à Domino ad fidem. Cætera quæ in parabolâ occurrunt, ejusdem emblemata sunt et ornamenta minimè attendenda. Ac profectò in hoc sensu eam Patres semper intellexerunt (5).

II. Obj.: Si sancti in cælo Deum inæquali ratione vident, alter erit altero beator; quod absurdum est: etenim si alter esset beator altero, præ alio alius majori bono fruere, quod pariter absurdum est, tum quia omnes fruuntur summo bono; summo autem non datur majus aut æquale; tum quia omnes beati Deum vident sicuti est, ac proinde omnes æquali ratione, cum Deus ipsâ sit divinâ essentiâ simplex prorsus et indivisibilis. Ergo.—Resp.: Dist. maj.: Est absurdum, si alter altero beator esset, quia alius fruitor majori bono quàm alius, conc.; si alter altero beator esset, quia alius summo bono perfectius fruitor quàm alius, nego. Omnes autem ejusmodi difficultates eodem vitio laborant, in eo nempe quod statuitur diversitatem

(1) Apud Ruinart. Ep. eccl. Smyrn. n. 10.

(2) De habitu Virgin. circa finem.

(3) C. 26. Conf. plura alia pp. testimonia apud Petav. de Deo lib. 7, c. 10.

(4) Conf. S. Th. 1 p., q. 12 ad 6.

(5) Conf. Petav. l. c., c. 11 et Maldon. hic, ac Cor. l. à Lapide.

beatitudinis petendam esse ab ejusdem objecto, cum tamen repetenda sit ex parte subjecti sui videntis. Beati enim eandem Dei essentiam vident eodemque bono fruuntur, at diversâ ratione pro diversâ cujusque aptitudine (1) ac lumine gloriæ, quo Deus potest perfectius unius intellectui conjungi quàm alterius. Sic plures eandem depictam tabulam intuentur, omnes eandem vident et totam contemplantur; at qui meliùs pingendi artem callent, multò plura vident, seu considerant quàm alii minus periti, e. g., æquissimam omnium partium proportionem, umbras aptè luminibus intermixtas, colorum dispositionem et harmoniam, defectus, si qui sunt, aliaque ejusmodi, quæ cæteros fugiunt, aut nonnisi imperfectè ab iis discernuntur (2).

Inst.: Si inter beatos alii minus, alii magis perfectè Deum vident; qui minus perfectè vident, dici nequeunt verè beati, tum quia eorum appetitus non expletur, cum possint clariorem visionem appetere; tum quia possunt invidere majori aliorum felicitati. Ergo.—Resp.: Dist. ant.: Nisi essent beati divinæ voluntati plenè conformes, conc.; secus, nego. Unusquisque enim, cum Deum pro suâ aptitudine videat, quâ pro meriti antea vitæ donatur, hoc ipso expletum sentiet suum desiderium; hinc nemo etiam alterius majori felicitati invidere poterit, perinde ac nemo inter convivas alteri invidet, quod plus cibi potusve sumpserit, cum quilibet pro suo desiderio atque capacitate sumat. Præclarè S. Augustinus inquit: « Ita Deus « erit omnia in omnibus, ut quoniam Deus charitas « est, per charitatem fiat, ut quod habent singuli, « commune sit omnibus. Sic enim quisque etiam ipse « habet. Non erit itaque aliqua invidia impari claritatis, quoniam regnabit in omnibus unitas charitatis » (3).

PROPOSITIO IV.—*Animæ justorum, quibus nihil lucendum superest, non expectatâ corporum resurrectione neque extremo judicii die, simul ac corpore discedunt, beatificâ visione donantur.*

De fide est: definita enim fuit hæc veritas primùm à Benedicto XII, romano pontifice, in const. *Benedictus Deus*, ac rursùm à conc. Florent. quod in decreto Unionis recitatis prius concilii Lugdunensis verbis: « Credimus... illorum animas, qui post baptismum susceptum nullam omnino maculam incurrunt, eas etiam « animas, quæ post contractam peccati maculam, « vel in suis corporibus, vel iisdem corporibus sunt « purgatæ, in cælum mox recipi, » alia hæc verba adjecit: « Et intueri clarè ipsum Deum trinum et « unum sicuti est » (4).

Ut difficilior hæc quæstio, quantum fieri potest, dilucida sit, nonnulla præmittenda nobis sunt. I. Diversâ ratione diversi hæretici hoc fidei dogma impugnarunt. Alii enim ideò differendam autumârunt visionem Dei beatificam usque ad futuram corporum re-

(1) Conf. S. Th. l. c.

(2) S. Th. ibidem.

(3) Tract. 67, in Jo. n. 2.

(4) Apud Hard. l. super. cit. et in coll. Conc. Labb. om. 15, coll. 1167.

resurrectionem, quod voluerunt animas interire cum corporibus, ac postea unâ cum corporibus extremo iudicii die excitari ac revocari ad promeritam gloriam aut pœnam. Hic error quorundam Arabum fuit peculiaris sec. 5, qui operâ præsertim Origenis fuerat protritrus (1), penitusve obsoleverat, nisi hæc ferè ætate nostrâ denuò à nonnullis protestantibus, duce Pryestley vitam recepisset (2). Alii dilatam eandem visionem contenderunt, eò quod censuerunt, animas licet omninò purgatas in beatâ aliquâ requie degere usque ad futuram corporum resurrectionem, promeritam beatitudinem, quæ in Dei visione consistit, expectantes. Hunc errorem amplexi sunt Græcorum plerique post Photianum schisma (3), sibi que usurparunt Lutherus et Calvinus (*sacrorum emendatores!*), sed et ejusmodi error in oblivionem ferè deciderat, donec seculo superiore renovatus est non sine ingenti quodam apparatu à Burneto, ejusque opera longè latè que inter protestantes disseminatus (4). II. Neque debet hæc quæstio permisceri cum millenarismo. Etsi enim millenarii, seu chiliastæ mille annorum regnum in hoc eodem terrarum orbe tribuant justis post resurrectionem cum Christo, attamen, si aliquem excipias, non propugnant differendam ipsam propterea esse ad id temporis, multò minus post resurrectionem, visionem Dei beatificam. Hi enim tum post mortem, tum post futuram resurrectionem, propugnant justos visione beatificâ donari; præsertim si sermo sit de recentioribus millenarismi propugnatoribus. Animadvertendum tamen sermonem hunc nobis non esse, quod per se satis patet, de millenarismo, qualem antiqui gnostici commenti sunt, qui omnem vivendi turpitudinem sibi pollicebantur in illo millenario regno. Hæc enim doctrina apertè hæretica est. III. Sedulò præterea distingui debet ab hæreticorum errore quæstio illa, quæ agitari cœpit sub postremis Joannis XXII annis inter quosdam Minoritas et Dominicanos. Minoritæ enim ultrò fatebantur animas justorum ante corporum resurrectionem et in cœlis recipi et Christi in formâ servi aspectu frui, sed negabant, quum quæstio satis nondum discussa fuisset, ante resurrectionem videre ipsam essentiam Dei seu Christum in formâ Dei. Contra verò Dominicanæ familie alumni ejusmodi animas ipsam Dei essentiam intueri contendebant. Joannes XXII, romanus pontifex, examini hanc controversiam subjecit, discutiendamque proposuit præstantioribus illius temporis theologis, nec ipse indignatus est, quæ pro utrâque parte stare videbantur, argumenta et auctoritates congerere; quare malevol-

(1) Conf. Euseb. Hist. Ec. lib. 6 c. 37, ubi refert convocatum adversus illum errorem fuisse non exiguum concilium, in quo Origines tanto robore decertavit, ut qui prius in errorem lapsi fuerant, sententiam mutarent.

(2) Conf. Pierre de Joux, Lettres sur l'Italie sous le rapport de la Religion, tom. 2, p. 581, note.

(3) Conf. Muratorius de Paradiso non expectatâ corporum resurrectione, etc., Veronæ 1753, c. 18 p. 194 sequ.

(4) Vide Murat. ib. c. 1.

rum invidiam subit; quasi veritati refragaretur (1). IV. Ad obscuriora quorundam patrum diæta intelligenda animadvertere demum juverit permiscendam non esse quæstionem de visione beatificâ ante corporum resurrectionem cum beatorum sede, circa quam præcipuè versantur nonnullæ patrum locutiones, alii enim eam vocârunt *paradisum*, alii *Abrahæ sinum*, *receptacula*, etc. (2).

Ex his deprehendimus alia esse argumenta, quibus tum Priestley, tum Burneti errores impugnari debent, alia quibus illorum. Minoritarum sententia evertitur, quæ post datas ab Ecclesiâ definitiones prorsus observavit. Ad expositos enim hæreticorum errores proterendos ea omnia scripturarum ac Patrum testimonia sufficiunt, in quibus promiscuè mentio fit tum de Christi, tum de Dei assecutione post hujus mortalis vite cursum. Adversus autem Minoritarum opinionem illæ præterea requiruntur auctoritates, quæ directè ostendant, justorum animas non solum ad Christi sed ad Dei ipsius consortium ac visionem ante corporum resurrectionem admitti.

Quibus ita dispositis, iter jam nostrum insistimus ad propugnandam enunciata catholicam veritatem. Ac primò quidem eam evincunt, quæ scribit Apostolus 2 Cor. 5, 6: *Dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino (per fidem enim ambulamus et non per speciem), audemus autem, et bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore et præsentem esse ad Dominum; quæ prorsus decretoria sunt. Ex Apostolo enim ne peregrinemur à Domino et præsentem ad eum simus, id est, ut non amplius per fidem, sed per speciem seu faciem ad faciem, ut alibi loquitur, ipsum videamus, debemus peregrinari à corpore; imò ut citius tantum consequamur bonum, bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore. Ergo divisi à corpore statim ad divinam præsentiam ac fruitionem admittimur, alioquin talis voluntas non bona, sed vacua esset ac fatua, si usque ad finem mundi expectanda nobis felicitas tanta esset. Magis magisque confirmatur ex ejusdem Apostoli verbis, quæ immediatè præcedunt*

(1) Hæc sedulò præ oculis habenda sunt, ne inter se controversiæ simul permisceantur, quæ quamvis toto cœlo differant, attamen passim simul confunduntur. Documenta quæ huc referuntur inferius dabimus.

(2) Ut enim observat Muratorius op. c. c. 12 non levis inter aliquot ex antiquis Patribus dissensio occurrit; ubi agitur de statuendo loco, in quem justorum animæ, abscedentes à corpore deferantur. Alii *cœlum*; alii *sinum Abrahæ*; isti *locum quietis*, illi *paradisum* censent, sive appellant. *Paradisus* ipse apud aliquos, aut ipsum cœlorum regnum significat, aut saltem in cœlorum regione situs creditur; apud alios in ignotâ hujus terræ plagâ. Sunt et paucissimi, qui sub terrâ, sive in inferis, non quidem pœnalibus, ejusmodi animarum sedes collocant. Attamen vel ipsi, qui à cœlesti patriâ illorum animas interim arcere videntur, eorum beatitudinem inchoatam, imò praxgrandem omnem ferè fatentur, ipsamque tum solum consummandam complendamque arbitrantur, quum Christus judex cunctos tandem è tumulis excitabit et judicabit. Quod dictum est de loco, id ipsum dicatur de gradu beatitudinis, de quo inter se discrepant, non autem de beatitudine ipsâ. Quare hæc distingui debent.

*Scimus, inquit, si terrestri domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cœlis. Ad hanc igitur domum non manufactam pervenire tantum nobis licebit cum terrestri domus nostra dissolvatur. Hoc est cum mors a corpore nos separabit. Hisce principiis inhærens idem S. Apostolus ad Philipp. 1, 23, scribebat: *Coarctor autem à duobus: desiderium habens dissolvi et esse cum Christo, multò magis melius: permanere autem in carne necessarium propter vos. Certum igitur erat Apostolo statim se esse ad Christum periturum post corporis sui dissolutionem. Ex his simul collatis præterea discimus perinde esse in sensu Apostoli Deum intueri, ut in se est, et non amplius per fidem sed per speciem, ac esse cum Christo vel cum Domino, ideòque hæc testimonia Apostoli non minus errores hæreticorum convellere quàm illorum catholicorum doctrinam, qui tempore Joannis XXII, distinguebant inter visionem Dei beatificam, et consortium Christi. Nec alia unquam fuit sacræ antiquitatis doctrina. Nos pauca delibabimus Patrum Græcorum et Latinorum testimonia ad id adstruendum. Ex Græcis porrò eminent S. Greg. Nazianz. qui in orat. 10 in laudem Casarii fratris eum exoptat *in cœlum penetrare... ac magno regi assistere et emicante inde lumine compleri* (1); et apertius etiam orat. 11 in S. Gorgoniam sororem suam, quam assecutam ait *contemplationem gloriæ tum cæteræ, tum supremæ Trinitatis puriore;* sic orat. 18, in S. Cyprianum affirmat hunc martyrem et in cœlo esse: *et Sanctæ Trinitati assistere.* Item S. Gregorius Nyss. de Pulcheriâ Theodosii imperatoris filiolâ loquens: *Hinc est avulsa planta, ait, verum in paradiso consistit. A regno in regnum translata est... quàm ille pulcher oculus est, qui Deum aspicit?* Sic S. Jo. Chrysostomus, orat in S. Philogonium, beatum illum sanctum prædicat, quòd hinc abiens et civitatem suam relinquens, in alteram, quæ est Dei, civitatem ascendit, et hanc Ecclesiam deserens in illam conscriptus est, quæ est primogenitorum descriptorum in cœlis, ac festis istis relictis, ad celebrem angelorum conventum translatus est; *illuc autem, inquit, qui adsunt perpetuò vident (regem Deum), quatenus illum videre licet, non solum præsentem, verum etiam suæ gloriæ splendore condecorantem universum cœlum: quare Græci in Menologio sanctos vitâ functos adstrare Trinitati in cœlo dicunt, ut de S. Basilio legitur Basili sapiens, qui assistit Trinitati. Ex Latinis satis sit commemorare S. Cyprianum, qui in cohortatione ad martyrium: *Quæ erit gloria, ait, et quanta lætitiâ admitti ut Deum videas, honorari ut cum Christo Domino Deo tuo sanctis ac lucis æternæ gaudium ca-****

(1) Ibi obiter observandum est à Greg. Nazianzeno cœlum, in quod fuisse receptam confidit animam fratris sui, vocari ibidem *sinum Abrahæ* in quo conquiescat et spectet choream angelorum, ac beatorum virorum gloriam; cuius verba: *Kai ên xôltois 'Abrahâ oi tves ên oûtois eîgîn ânaradous. kai êγγέλων ἀποστειλόντες χορείαν, καὶ μετὰ τὸν ἀνδρῶν δόξας τε καὶ λαμπρότητας.*

pias, etc. (1)? Integer porrò S. martyris liber, quem de Mortalitate inscripsit, de hoc argumento est.

Sed quia permolesta res est Patres sigillatim singulos appellare, juverit communem ipsorum doctrinam ad quædam præcipua capita revocare, ex quibus melius constans ac perpetua antiquitatis doctrina colligitur. Atque in primis recensendi sunt illi patres antiquissimi, qui persecutionibus furentibus consueverunt hæc spe obtinendæ statim beatitudinis credentium fidem confirmare. Ita Tertullianus, licet chiliasta et S. Cyprianus (2). 2° Illi omnes qui sanctorum animas depositâ corporum mortalitate, illic æternâ vitâ, regno cœlorum, Dei ac Christi consortio frui dicunt, ejusmodi innumeri prope sunt tum inter Græcos, tum inter Latinos, ac inter cæteros uterque Gregorius Naz. et Niss., Jo. Chrysost. superius commemorati, Basilius (3), necnon Cyprianus, Ambrosius, Petrus Chrysologus apud Petavium (4). 3° Hi omnes, qui affirmant discrimen inter utrorumque sanctorum statum, eorum nempe qui aut ante aut post Christum obierunt in eo consistere, quod illi ad inferos carceres mitterentur, donec eos illic Redemptor eduxisset; isti autem post ejus adventum, non amplius illuc detrudantur sed evehantur in cœlum et ad Christum convictum et consortium. Ita S. Jo. Chrysostomus in hom. de SS. Bernice, Presdoce et Domina, ubi de mortis metu, qui in antiquâ lege summus fuit viris etiam sanctissimis, in novâ nullus neque in puellis ac parvulis extitit, disserit; quod merito accidisse dicit: *Nam antea mors ad inferos deducebat, nunc autem ad Christum perducit;* sic etiam S. Cyrillus Alex., auctor sermonis de consolatione mortuorum apud eundem. 4° Denique, cæteris omissis, ii omnes, qui perhibent Christum ad inferos descendisse, ut captivos inde Patres sectam eveheret in cœlum. *In inferna loca descendit,* inquit S. Greg. Naz. orat. 35, *sed inde animas evehit;* ita pariter S. Athanasius, Cyrillus Hierosolym. S. Augustinus, et ante hos, ipse S. Irenæus, etsi millenarismo aliquantulum induiserit, S. Ignatius, Clemens Alex. Origenes, alique passim (5).

Ex quibus præterea eruimus sanctos Patres promiscuè loqui tum de Dei, tum de Christi præsentia ac fruitione, ideòque integrum catholicum dogma prorsus adstruere.

Difficultates.

I. Obj. cum Calvino (6): 1° Scriptura tam honorum præmium quàm malorum pœnam semper ad extremum iudicii diem refert. Matth. enim 25, ita describitur universale iudicium ac si tunc primum tum justis tum improbis detur promerita retributio; nam tunc electi segregabuntur à reprobis; ergo ad eam diem permixti erant. Regnum præterea electis paratum dicitur a

(1) Quæ est epist. 56 ad Thibartianos ed. maur. p. 94.

(2) Tert. Scorpiace Conf. p. 492, ed. Rigalt. n. (1). Cyprian. passim, loc. cit. tum ep. 15, 52, 56, etc. conf. not. Rigalt.

(3) Conf. Petav. De Deo l. VII. c. XIII.

(4) Ib.

(5) Conf. Murat. op. c. c. 10.

(6) Inst. lib. 5. c. 25, n° 6.

constitutione mundi; ergo ipsum non erant adepti; tertio, sententia sic pronuntiabitur: *venite benedicti, discedite maledicti*; ac demum concluditur: *Et ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam* ut ostendatur tunc primum ire, non autem redire; quibus nihil apertius esse potest. 2° Sed magis hæc confirmantur tum ex parabolâ zizaniorum Matth. 13, 24, quæ crescere permittuntur, donec in consummatione seculi ab angelis separentur; tum ex parabolâ sagenæ missæ in mare et congregantis omnia piscium genera ib. 47, insuper ex Christi promissione Apostolis factâ Jo. 14, 2. *Vado parare vobis locum... iterum venio et accipiam vos ad meipsum, ut ubi ego sum et vos sitis*. Hinc denarius diurnus, in quo significatur æterna retributio, non datur nisi ad vesperam, id est, ad mundi finem. Ergo.—Resp.: Dist. ant.: Scriptura tum bonorum præmium, tum malorum pœnam, seu retributionem adæquatam et completam perhibet reddendam toti homini, id est, animæ et corpori, conc.; inadæquatam et incompletam, quæ soli animæ datur, nego. Hæc enim ratione exponi debent omnes adducti textus de iudicio universali, in quibus minimè sermo est de solis animabus, sed de hominibus qui non solâ animâ, sed et corpore præterea constant. Homines enim reipsâ tunc primum iudicis vocem audient; tunc primum sententiam accipient; tunc primum separabuntur ab invicem, tunc demum primum *ibunt*, non *redibunt* alii in vitam æternam, alii in supplicium æternum, Christus electos recipiet ad se, eisque tribuet denarium diurnum. Hæc autem expositio necessariò admittenda est, ut simul componantur ejusdem scripturæ testimonia, in quibus æterna retributio statim à corporis morte promittitur, et copia videndi Deum et Christo fruendi, alioquin secum constare n̄queunt. Cùm igitur facilis via pateat ad conciliationem ejusmodi instituendam adversantium sibi auctoritatum, ubi verò ea deseratur, omnis alia ad eam prorsus intercludatur, pronum est inferre, hanc solam admitti posse; accedente præsertim totius Ecclesiæ ac traditionis sensu, ut ex probationibus luculenter patet.

Inst. 1° Iudicium uniuscujusque particulare statim post obitum tunc deberet institui. Jam verò ejusmodi particularis iudicii, cui subjiciantur animæ simul ac corpore discedunt, nullum extat in scripturis vestigium; imò quoties agitur de præmio aut pœnâ, utrumque ad universale iudicium refertur. Hinc Apostolus Hebr. 11, 15, loquens de sanctis vet. Test. ait: *Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis re-promissionibus, sed à longè eas aspicientes*; deinde subdit v. 16: *Nunc autem meliorem (patriam) appetunt, id est, cœlestem*. Demum concludit v. 40: *Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur*. Omnium igitur sors pendet anceps, donec electorum numerus fuerit expletus, quod nonnisi in mundi exitu locum habere poterit. 2° His principiis propterea semper insistens B. Apostolus, 2 Timoth. 4, 8, de repositâ sibi coronâ justitiæ dicit: *Quam reddet mihi, in illâ die justus judex*. Et 3° S. Joannes, 1 Ep. 3, 2: *Scimus, ait, quoniam cùm apparuerit (Christus scilicet*

licet in fine mundi) similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Ergo.—Resp.: Nego maj.: Appositè S. Augustinus lib. 2, de Animâ c. 4, n. 8. « Quis adversus Evangelium, inquit, tantâ obstinatione mentis obturuit, ut in illo paupere, qui post mortem ablatu est in sinum Abrahamæ, et in illo divite, cujus in inferno cruciatus exponitur, ista non audiat, vel audita non credat? » Scilicet « judicari animas, ut ibidem inquit, cùm de corporibus exierint, antequàm veniant ad illud iudicium, quo eas oportet jam redditis corporibus judicari? » (1) Et sanè Eccles. 11, 28, de hoc particulari iudicio perspicuè dicitur: *Facile est coram Deo in die obitûs retribuere unicuique secundum vias ejus*; et Apoc. 7, 9. Joannes testatur se vidisse turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus et tribubus et linguis stantes ante thronum Dei et in conspectu agni amici stolis albis et palmæ in manibus eorum; quæ certè gloria nisi post meritorum discussionem esse non potuit.

Sed ut accedamus ad explanationem verborum Apostoli ex cit. Epist. ad Hebr. « Juxta fidem omnes isti (id est, patriarchæ) defuncti sunt non acceptis re-promissionibus. » Dist.: Terrenis, conc.; cœlestibus, subdist.; ante Christi in cœlum ascensionem, conc.; post Christi ascensionem, nego. Tunc enim ex eodem Apostolo Ephes. 4, 8, 9, cùm Christus descendisset primum in inferiores partes terræ, *ascendens in altum captivam duxit captivitatem*. Sic in subsequentibus verbis: *Nunc autem meliorem appetunt, id est, cœlestem*, non tempus dilationis exprimitur, sed vis illationis, ut Apostoli sensus exposcit; ait enim: « Confitentes quia peregrini et hospites sunt super terram. Qui enim hæc dicunt, significant, se patriam inquirere. Et si quidem ipsius meminissent, de quâ exierunt, habebant utique tempus revertendi. Nunc (id est, igitur, ergo, etc.) autem meliorem appetunt, id est, cœlestem; » ac si diceret: Qui autem peregrinos se dicunt, hoc dicentes significant, se patriam desiderare: quam ergo patriam desiderabant patres nostri? Sanè si Chaldæam desiderassent, tempus illis non deerat illuc revertendi; vita enim erat longa, via brevis. Fatendum est igitur quod meliorem desiderarent patriam, nempe cœlestem (2).

Postrema autem verba: *Deo pro nobis melius aliquid providente ut non sine nobis consummarentur* hunc sensum præ se ferunt ex mente Apostoli: Hinc illis præcipuis amicis suis et omnium fidelium patribus paravit Deus Jerusalem cœlestem, in quâ unâ cum Deo regnant. Hanc autem sibi promissam beatitudinem tunc temporis, seu toto vet. Test. tempore illi non receperunt, Deo per singularem in nos bonitatem providente, ut usque ad tempora nostra, nimirum usque ad ascensionem Christi, nemini sanctorum illuc pate-

(1) Exinde patet Calvinum nobis illudere, dùm se tanti facere auctoritatem S. Augustini sæpius inculcat, ubi enim apertè adversus suas hæreses pugnantem videt, parvi pendit omnino, ut aliâ animadvertimus.
(2) Conf. Bernard. à Picon Triplex expos. in h. l.

ret aditus, ut non ante nov. Test. tempus, quod nostrum est, consummatam consequerentur beatitudinem; animæ quidem, quam consecuti sunt per visionem Dei, quâ fruuntur ab ascensione Christi; corporis verò quâ fruuntur nobiscum in communi omnium resurrectione. Itaque neutram *sine nobis*, id est, ante tempora nostra recipiunt beatitudinem. Ad secundum dist.: Toti personæ (mihi), conc.; animæ nego. Responsio patet ex dictis. Ad tertium dist.: Id est etiam quoad corpus glorificatum, conc.; quoad solam animam, nego. Si tamen ad Christum ea verba referuntur et non rectius ad ipsam divinam essentiam, ac proinde ad visionem beatificam, ut non obscure postulat ipse contextus.

II. Obj.: Sancti Hilarius, Ambrosius, Chrysostomus, Augustinus et Bernardus apertè docent beatitudinis dilationem usque ad futuram corporum resurrectionem esse differendam. Etenim S. Hilarius passim docet: *Animas in custodia detineri donec veniat tempus, quo judex meritorum faciat examen* (1); et alibi passim: *Sistere Dei aspectum* (2): eâ esse adstrictas necessitate, ut conspultis corporibus ad inferos descendant (3). Ita S. Ambrosius qui hæc habet: *Solvitur corpore anima, et post finem vitæ hujus adhuc tamen futuri iudicii ambiguo suspenditur. Ita finis nullus, ubi finis putatur* (4). S. Joannis Chrysostomi verba aperta sunt adeò, ut aliter accipi nullo modo queant: *Quoniam, inquit, si maneat, anima, et mille sit immortalis, sicut est verè, absque carne non accipiet bona illa ineffabilia sicut neque punietur... si enim non resurgit corpus, incoronata manet anima extra illam beatitudinem, quæ est in cœlis* (5). S. Augustinus passim memorat *receptacula*, in quibus animæ detinentur usque ad resurrectionem (6), et lib. 1. Retract. c. 14, n. 2, hæsitantem se exhibet dicens: *Angeli quidem sancti, quòd ibi (in cœlo) sint, nulla questio est. Sed de sanctis hominibus jam defunctis, utrum ipsi saltem dicendi sint jam in illâ possessione consistere, meritò queritur*. Demum S. Bernardus tum in serm. 2, 3 et 4, de sanctis, tum alibi docet animas in expectatione quietis sub altari et in atriis esse, ibique expectare corporum resurrectionem, donec exultent visione et contemplatione Dei. Ergo.—Dist. ant.: Docent Patres differendam esse beatitudinem accidentalem, adæquatam et completam, quæ non solum in animæ sed et in corporis glorificatione consistit, conc.; essentialem, inadæquatam et incompletam quoad animam, vel nego, vel subdist. In sententiâ nonnullorum, qui arbitrabantur animam solutam desiderio teneri proprii corporis, adeòque incomple-

(1) In Ps. 120, n. 16 et alibi.

(2) In Ps. 62, n. 5.

(3) In Ps. 138, n. 22 et alibi.

(4) Lib. 2 de Cain et Abel, c. 2, n. 9.

(5) Hom. 59 in 1 ad Cor. 11, 5.

(6) Enchir. c. 109 de Civ. lib. 12, c. 9, n. 2, lib. 12 de Genesi ad litt. c. 33 etsi ibi vox *receptaculum* non occurrit, dicit tamen animas non resumtis corporibus « non sic videre posse incommutabilem substantiam, ut sancti angeli vident. » Lib. 9, Conf. c. 3 admissum dicit amicuum suum Nebridium nuper defunctum in sinum Abrahamæ.

tam esse sub hoc respectu illius beatitudinem, conc.; in alio sensu nego. Quæ quidem ut probè intelligantur animadvertendum est: 1° Patres citatos nobiscum consentire, dissentire autem in loquendi ratione; 2° ipsos differre sanctis beatitudinem completam, quod et nos profitemur; 3° diversa loca, mansiones, receptacula, sinum Abrahamæ, paradysum, regnum Christi, regnum Dei, diversos cœlos commemorasse ad ostendendam differentiam inter statum futurum post resurrectionem stabilem ac completum, et statum præsentem incompletum atque, ut ita dicam, precarium; tum etiam ad ostendendam diversitatem in gradibus beatitudinis pro diversitate meritorum.

His præmissis, S. Hilarius in primo textu, qui nobis opponitur, loquitur de gloriâ consummatâ et perfectâ, alioquin si vim verborum urgere velimus, consequeretur, nec impios addictos esse pœnis, quod est contra apertam illius doctrinam; in tract. enim in Ps. 2 testatur impiorum animas statim ad infernum puniendas descendere: « Testes nobis, ait, evangelicus dives et pauper: quorum unum angeli in sedibus beatorum et in Abrahamæ sinu locaverunt; alium statim pœnæ regio suscepit... Nihil illic dilationis aut moræ est (1). » Passim præterea S. Hilarius martyrum animas « ad refrigerium æternæ beatitudinis post mortis istius tempus » admittit, ut in Comm. in Ps. 63, n. 22. In secundo textu qui objicitur, ideò dicit Hilarius animas sistere regnum Dei, quia ex ipsius mente duo hæc regna Christi et Dei inter se differunt in eo, quòd in regno Christi visio non sit adeò completa, prout erit in regno Dei, in quo post resurrectionem completa omninò erit, ut ibidem ipsemet declarat (2). In tertio denique testimonio S. Pater peculiarem suam proponit opinionem, quod animæ ad exemplum animæ Christi, antequàm admittantur in cœlum, debeant prius ad inferos descendere, quin tempus determinet, quo animæ apud inferos manere debeant (3). Cæterum S. Hilarius in Ps. 41, n. 9, sic argumentatur: *Si Christus Dei requies est, ergo qui in Christo erunt, erunt in Dei requie*. S. Ambrosius in lib. de Cain et Abel, nil aliud sibi voluit, quàm animas incertas adhuc esse de futura resurrectionis tempore. Alioquin si nimis urgerentur ejus verba, sequeretur juxta ipsum animas adhuc manere incertas de propriâ sorte, quod esset contra ipsius principia. Etenim ipse, ep. 15, n. 4 de S. Acholio Thessalonicensium episcopo scribit: « Est igitur jam superiorum incola, possessor civitatis æternæ illius Hierusalem, quæ in cœlo est. Videt illic urbis ejus mensuram immensam... lumen sine sole perpetuum: et hæc omnia jam dudum quidem sibi comperta, sed nunc facie ad faciem manifestata, etc. » His similia

(1) N. 48. Ex quibus rursùm patet idem esse in sensu S. Hilarii sinum Abrahamæ et sedes beatorum.

(2) Conf. Murat. op. c. 12 ubi plura testimonia congerit, quæ satis superque ostendunt mentem hujus patris cum catholice doctrinâ planè consentire.

(3) Conf. Murat. ib. c. 11, p. 99, ubi observat hæc fuisse opinionem etiam S. Irenei et Tertulliani, quæ tamen peculiaris illorum fuit, nec alios habuit adstrictores.

plura occurrunt in S. Ambrosii scriptis (1). Quod verò spectat ad diversas mansiones, quas distinguit in lib. de Bono mortis, quem nondum veteranus sacerdos scripsit (2), eas collocat in cœlo; scribit enim c. 10: *Hæ sunt habitationes, de quibus dicit Dominus (Joan. 14, 1) multas mansiones esse apud Patrem suum, quas suis pergens ad Patrem suum discipulis præpararet (3). Quare ratio nulla est, cur his Burnetus pravè adèd abutatur. S. Joan. Chrysost. in objectis verbis vult ostendere necessitatem resurrectionis corporis, non autem differri animæ beatitudinem. Nempe ex eo quòd, ut ipse argumentatur, corpus fuerit animæ comes in passione, concludit: vel utrumque coronabitur, vel neutrum. Etenim dogma catholicum ipse luculentissimè tradit hom. 10 in 2 ad Cor., dicens: *Ne timeas. Confide cum concideris. Neque enim ille duntaxat te à corruptione vindicat, ac gravi sarcinâ levat, sed etiam ad Dominum confestum transmittit.* Alia dedimus ejusdem testimonia non minus perspicua in probationibus (4). S. Augustinus cit. loc. ostendit se dubitare de loco, non autem de gloriâ ipsâ ante extremum iudicii diem, quod jamdiù animadverterat Lud. Vives in suis notis ad opp. S. August. Sanè ep. 187, n. 7, disertè scribit S. doctor: *Ubi cumque sit paradisi, quisquis beatorum ibi est, cum illo ibi est qui ubique est; et lib. 9 Conf. c. 3, ubi de Nebridio amico suo nuper defuncto inquit: « Quidquid illud sit, quod illo significatur sinu (Abrahæ), ibi Nebridius meus vivit... Nam quis alius tali animæ locus? Ibi vivit, unde me multa interrogabat homuncionem inexpertum. Jam non ponit aurem ad os meum; sed spiritale os ad fontem tuum, et bibit quantum potest sapientiam pro aviditate suâ sine fine felix. Nec sic eum arbitror inebriari ex eâ, ut obliviscatur me, cum tu Domine, quem potat ille, nostri sis memor. » Quid verò est ex mente Augu-**

(1) Conf. Murat. ib., c. 14, p. 155 seqq., qui plura exhibet.

(2) Conf. Admonitionem editorum Maurin. in lib. de Bono mortis, et in notâ ad c. 11 hujus libri, ubi ipsi conciliant quæ contraria scribere visus est S. doctor, nempe lib. 2 de Cain et Abel c. 2, n. 9, à nobis adducta et quæ hic affirmat, « ut factorum suorum incertum supremo iudicio non vereantur (animæ solute) eventum; » verba igitur ex libro 2 de Cain et Abel eo sensu exponunt, ut nimirum anima non de suâ felicitate, quam cognitam et exploratam esse Patrum communis est opinio, dicatur ambigere, sed de resurrectionis ac iudicii die, imò et de fratrum salute, quorum, Ambrosio teste, eam miseret. Nam si de salute propriâ vir sanctus animam incertam putasset, quomodo in eodem libro c. 9, n. 31, de justis mortuis dixisset: *Et meritò pro viventibus habentur; quia etsi corporis gustaverint mortem, vitam tamen incorpoream capiunt, et illuminantur suorum splendore meritorum, luce quoque fruuntur æternâ? et alibi.*

(3) N. 45, ubi pariter notandum S. antistitem, quæ scribit in hoc libro de diversis habitaculis desumpsisse ex apocrypho lib. 4 Esdræ, ut ipsemet testatur, dicens: *Siquidem et in Esdræ libris legimus... et habitacula reddent animas, quæ his emendatæ sunt, et revelabitur Altissimus super sedem iudicii. » Hæc porrò leguntur lib. 4 Esdræ, c. 7, 32, seq.*

(4) Conf. Murat. op. cit. c. 15, ubi luculentissimè mentem S. doctoris explanat omnesque difficultates disjicit, quas ex illius scriptis Burnetus opponit.

stini inebriari? *Est facie ad faciem Deum videre, ut ipse declarat in Enarr. in Ps. 35, n. 14, exponens vocem inebriabuntur.* Ejusdem præterea mens patet ex iis quæ disputat passim adversus Pelagianos inducentes distinctionem inter vitam æternam et regnum cœlorum (1). Demùm S. Bernardus in præfatis sermonibus intelligi potest de gloriâ consummatâ et adequatâ, quam sancti, resumptis corporibus, olim obtinebunt, minimè verò de gloriâ essentiali, quæ in Dei visione consistit, quæ tamen juxta peculiarem ipsius opinionem minùs perfecta censenda est ob corporis desiderium, quo animæ solutæ quodammodo urgentur. Sic enim serm. 87 de contemplatione Dei disputans tres modos distinguit pro diverso statu corporum in sanctis: « Et primò quidem, inquit, vocatur cibus, secundò potus, tertio ebrietas... Priùs comedunt, dùm in carne adhuc corruptibili degunt. Postmodùm verò corpore exuti et in cœlum translati jam bibere dicuntur eadem, quæ priùs comederant, quia jam *per speciem contemplantur sine labore, quæ priùs per fidem crederunt, dùm in corpore positi peregrinarentur à Domino...* In hoc ergo statu positi sancti bibere quidem possunt, sed *inebriari non possunt, quoniam à perfectissimâ contemplatione divinitatis quodammodo retardantur, dùm adhuc resurrectionem sui corporis in fine seculi præstolantur.* » Quòd si alicubi duriuscula quædam scripsit, quæ cum communi doctrinâ vix componi queant (2); alibi ea retractavit. Nam in

(1) Observandum præterea est S. Augustinum olim Millenariorum opinioni adhæsisse, ut ipsemet fatetur lib. 20 de Civ. Dei c. 7, dicens: « Quæ opinio esset utrumque tolerabilis, si aliqua delicia spiritales in illo Sabbato adfuturæ sanctis per Domini præsentiam crederentur. Nam etiam nos hoc opinati sumus aliquando. » Vid. Joan. Cadonici in Vindicis augustiniæ ab imputatione regni Millenarii doctrine an. 1747, tum in tribus dialogis an. 1755, ac demùm de Augustini sententiâ de beatitudine sanctorum, ante Christi Domini descensum ad inferos 1763, ubi Cadonici animadverit juxta S. Augustinum justos per mille annos fructuros cum Christo spiritualibus deliciis in terris, ita tamen, ut beatificâ visione nunquam illi caruerint, vel caritum sint. In hæc bibliotheca collegii Rom. asservatur epistola Muratorii ad eundem Cadonici data in quâ ejus opus summopere commendat ac felicitatem in mente S. Augustini exponenda. Conf. tamen quæ adversus Cadonici scripsit P. Mamachus O. P. in op. de Animabus justorum in sinu Abrahæ ante Christi mortem, duob. vol. 4 Romæ 1766.

(2) Singularia certè videntur, quæ scripsit serm. 3 de Sanctis, n. 1, ubi inquit: « Advertistis... tres esse sanctarum status animarum: primum videlicet, in corpore corruptibili, secundum sine corpore, tertium in corpore jam glorificato. Primum in militia, secundum in requie, tertium in beatitudine consummatâ: primum denique in tabernaculis, secundum in atriis, tertium in domo Dei, etc. » et serm. 4, n. 1: « Interim sub Christi humanitate feliciter sancti quiescunt... donec veniat tempus, quando jam non sub altari collocentur, sed exaltentur super altare... Quoniam igitur modo super altare dixerim exaltantur eos, qui nunc sub altari quiescunt? Visione utique et contemplatione, non prælatione. Ostendet enim nobis Filius (ut pollicitus est) semetipsum non in formâ servi, sed in formâ Dei. Ostendet etiam nobis Patrem et Spiritum Sanctum, sine quâ nimirum visione nihil sufficeret nobis. » Quæ tamen commodè videntur exponi posse per ea quæ ex eodem

serm. 42 de Divers. n. 5, luculentissimè doctrinam Ecclesiæ catholicæ declarat dicens: « Qui in cœlo sunt, gaudio gaudent ad visionem Dei, Christi fratres in naturâ coheredes in gloriâ, similes in æternitate jucundâ; » et alibi passim (1).

III. Obj.: 1° Ecclesia semper consuevit pro omnibus indiscriminatim orare, prout constat ex vetustissimis liturgiis, nempe pro B. V., pro patriarchis, prophetis, Apostolis, martyribus, etc. Instar omnium sit Liturgia Syriaca, in quâ de sanctis sic legitur: *Deus, præsta eis requiem, bonamque memoriam, et potissimum sanctissimæ Deiparæ Mariæ.* Similia occurrunt in liturgiis Æthyopicâ, Jacobi, Marci, Basilii, Gregorii Nazianzeni, Chrysostomi, Epiphani, utriusque Cyrilli, necnon in Sacramentario Gelasii et Gregorii M., atque in Missali Mozarabico. Hujus autem consuetudinis vestigia adhuc supersunt in secreta S. Leonis pape, in quâ precamur « ut et illum beata retributio comitetur, et nobis gratiæ tuæ dona conciliet. » Accedunt denique orationes et responsoria pro defunctis, quæ palam ostendunt nondum de animabus latam esse sententiâ, ut cum dicitur: *Libera eam de morte æternâ, etc.,* aut: *Ne absorbeat eas Tartarus;* aliaque ejusmodi. Ergo. Resp. ad primum: Dist.: Diverso sensu ac diverso fine, conc.; eadem ratione eodemque fine, nego. Nempe etsi consueverit Ecclesia pro omnibus preces fundere, quod et nunc etiam in canone pro omnibus facere pergit illis verbis: *Ipsi, Domine, et omnibus in Christo quiescentibus locum refrigerii, lucis et pacis ut indulgens deprecamur;* accommodam tamen distributionem pro diverso defunctorum statu, atque ad diversos fines easdem preces fundit. Animabus scilicet in purgatorio degentibus requiem apprecatur; sanctis in cœlo regnantibus gloriam accidentalem ejusque augmentum, vel etiam corporis resurrectionem, tum etiam ut nos potius ipsorum precibus commendemus, ipsorum gratulemur triumphis (2), etc. Quod optimè significavit S. Augustinus, dùm in Enchiridio c. 140 inquit: « Cum sacrificia sive altaris, sive quarumcumque elemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt; pro non valde malis propitiationes sunt, pro valde malis, etsi nulla sint adjumenta mortuorum, qualescumque vivorum consolationes sunt; » et serm. 159, n. 1: « Injuria est, inquit, pro martyre orare, cujus nos debemus ora-

sancto attulimus de triplici modo Deum videndi.

(1) Conf. Murator. c. 19, p. 202, seqq.

(2) Conf. Tournely de Deo q. 14. In solut. diff. ex liturgiis et precibus Ecclesiæ. Circa secretam S. Leonis M. Conf. Aug. Rocca Or. S. Aug. in scholiis ad lib. Sacramentorum S. Gregorii M., Romæ 1597, ad p. 123.

Addenda præterea est animadversio eorum, qui observant Ecclesiam certam non fuisse, an sancti illi, quorum mentio fiebat, jam pervenerint ad beatitudinem, an verò nonnullas adhuc leviores maculas eludendas habuerint sine quibus vita hæc mortalis non transigitur. Hinc pro ipsius Ecclesiæ orare consuevit post ipsorum obitum. Conf. card. Bona l. mox citando.

tionibus commendari (1); » quod intelligendum est ex dictis de gloriâ essentiali. Atque sic reipsâ accipiendas esse ejusmodi preces necessariò exposcit ipsa ejusdem Ecclesiæ consuetudo orandi sanctos in cœlis regnantes, ut pro nobis intercedant, quod item in iisdem liturgiis reperitur. Ad secundum, dist.: Quatenus Ecclesia in orationibus aut responsoriis pro defunctis rem præteritam vel præsentem spectare soleat, conc.; quatenus profiteatur incertum adhuc esse ipsorum iudicium atque sententiâ, nego. Hæc autem ratio agendi Ecclesiæ patet in solemnitatibus, quas per annum celebrare consuevit. Etsi enim agatur de re jam dudum præteritâ, eam tamen tanquam præsentem aut etiam futuram spectare consuevit, e. g., tempore Adventus illa frequenter ingeminat: *Rorate, cœli, desuper, et nubes pluant justum, etc.,* et sic de cæteris: atque hæc ratione filios suos admonet atque hortatur devotionem in iis excitat, lætitiâ etiam aut mœrorem pro eorum diversitate, quæ ipsa frequentat (2).

IV. Obj.: Gloriæ dilationem ratio ipsa suadet: 1° Sancti enim vet. Test. non statim ad beatitudinem admissi sunt: ergo nec sancti nov. Test. admitti statim ad eam debent. 2° Christus ipse cum animâ suâ ad inferos descendit, neque ad cœlum ascendit nisi post resurrectionem. 3° Præterea corpus animæ socium fuit in meritis, ergo et in retributione comes esse debet; 4° præsertim cum anima sine corpore semper misera esse debeat, utpote quæ perpetuo corporis desiderio torquetur. Ergo. — Resp.: 1° Cum agitur de dogmate fidei, non ratione aut congruentiis disceptari debet, sed monumentis, inquirendumque num Scripturæ, traditio, Ecclesiæ hoc dogma tradiderint, necne; cum id constat, conjecturæ per se concidunt. Sigillatim nunc ut ad propositas difficultates faciamus satis: Resp. 2° Nego ant.: Ad primum, nego cons. et paritatem; neque enim eadem ratio temporis valet pro sanctis vet. Test. ac pro sanctis nov. Test. Quem admodum autem fuit Christus primogenitus mortuorum, sic prior in cœlum ingredi debuit, antequam alius quisquam sanctorum illuc admitteretur. Ad secundum, nego rursùm, cons. et paritatem; præterquam quòd enim anima Christi beatificâ Dei visione fruebatur, idè ad inferos descendit ut sanctorum animas indidem educeret ac secum in cœlum eveheret, quæ ratio in sanctis locum non habet, neque in omnibus Christo sancti assimilari debent, alioquin et ipsi deberent tertîa die post mortem resurgere, etc.

Ad tertium, dist. ant.: Ita tamen ut causa meritum anima sit, conc.; secùs, nego. Anima enim ad opera bona perficienda corpore utitur tanquam instru-

(1) Ibid. verò Ecclesiæ mentem uberius explicat, dicens: « Ideòque habet ecclesiastica disciplina quòd fideles noverunt, cum martyres eo loco recitantur ad altare Dei, ubi non pro ipsis oratur: pro cæteris autem commemoratis defunctis oratur. »

(2) Card. Bona, Rerum liturgic. lib. 2, c. 44, et Bened. XIV, de Sacrif. Missæ lib. 2, c. 9. I.e. Brun, Explication de la messe, Paris 1741, tom. 3, dist. 10, art. 18, Remarques, p. 300, seqq.